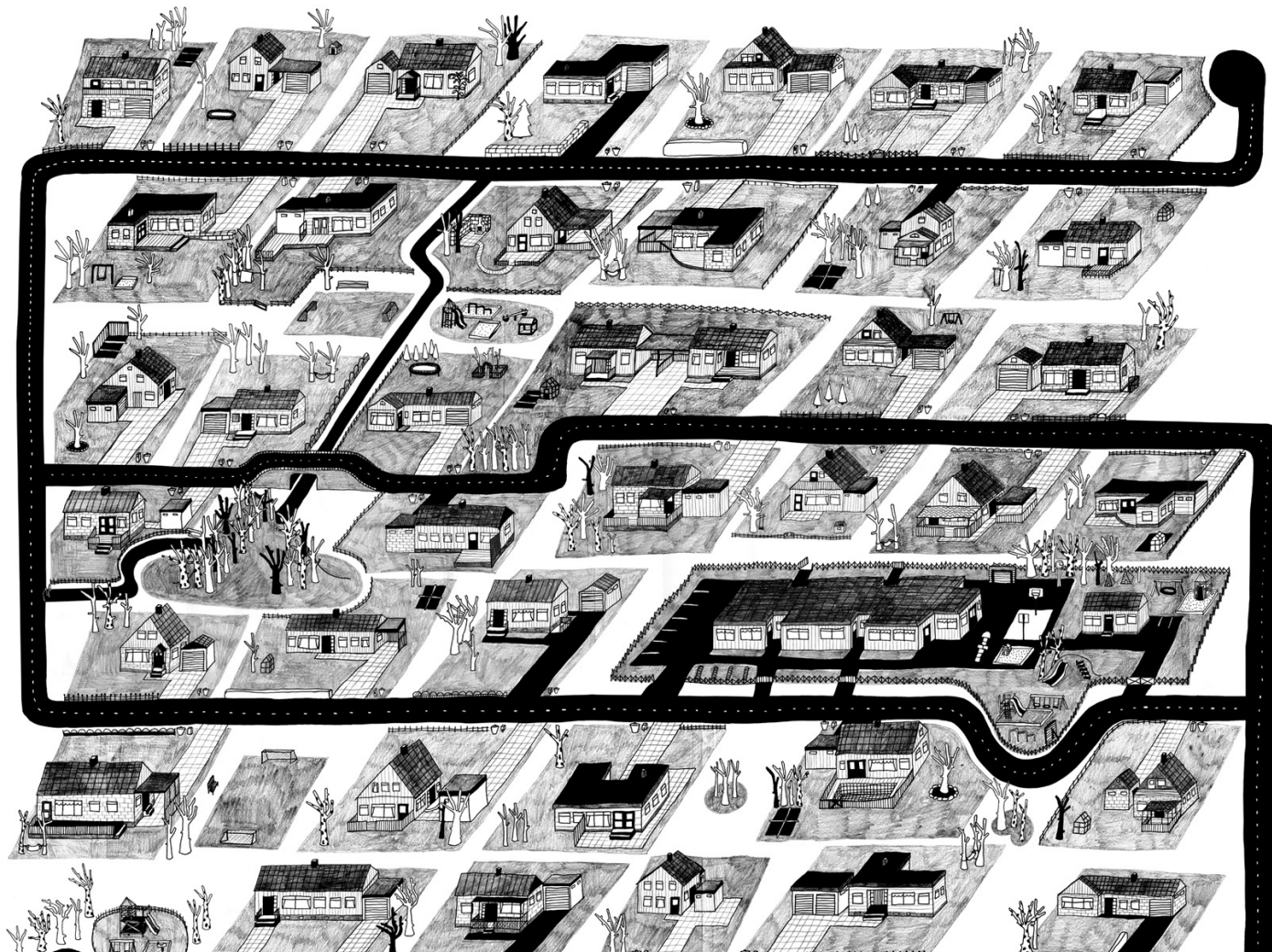

Tänker man inte på det finns det inte

Ida-Lovisa Rudolfsson

Kandidatexamen 2007

Textil konst

Högskolan för Design och Konsthantverk

Göteborgs Universitet

Bild på omslaget: *Området*, 2007. Datorbehandlad blyertsteckning, 120x90 cm.

Innehåll

Där det börjar.....	2
Ensamheten.....	3
Världen utanför.....	4
Idé.....	6
Arbetet.....	8
Nuläget: 2007-04-17.....	14
Avslutande reflektion.....	16
Bilddokumentation.....	17
Fotnoter.....	24
Källförteckning.....	24

*"Tänker du vara ensam hela ditt liv?
JAG ÄR INTE ENSAM
Är du visst det!
Är jag inte alls det!"¹.*

Flickan

Där det börjar

I bakgrunden finns ett stort villaområde. Familjer bor på rad, de har välklippta gräsmattor, två noggrant tvättade bilar och prydliga staket.

Här bor Pappor. De ler och hälsar, säger att det är vackert väder. Säger att sönerns senaste fotbollsmatch gick bra. Och jobbet, jodå jobbet det går bra. Och familjen, jodå de mår bra allihop, jättebra. Sedan går de hem till familjen. Stänger dörren om sig, hänger av sig jackan och börjar gråta.

En mormor har bjudit till kalas, 70 år fyller hon. Lika många kakor har hon bakat, i lika många dagar. Långbord i trädgården, svenska flaggor på duken, läsk och kaffekannor strategiskt utplacerade. Klockan tre skulle kalaset börja, det hade de bestämt. Nu börjar det bli mörkt. Telefonen har ringt några gånger: "Det är så mycket nu". Fotbollstränningar, gräsmattor och jobbet, du vet det är så mycket på jobbet.

Någonstans i bakgrunden finns en flicka, hon längtar efter något som inte finns. Hon skulle behöva säga hjälp, men vill inte ställa till bekymmer.

I kök bredvid varandra, vid bord med rutiga vaxdukar blundar Mammor, lutar huvudena tungt i händerna och viskar: Tänker man inte på det finns det inte. Tänker man inte på det finns det inte. Tänker man inte på det finns det inte. Och sonen, han syns knappt längre. Träningskläderna ligger ouppackade i hallen.

2

Ensamheten

Någon gång, minns inte när, insåg jag såsom de flesta andra barn att Pappa inte var den starkaste i världen. Att han inte kommer att kunna rädda mig från alla världens faror. Jag insåg att människor försvinner och att jag i slutändan står helt ensam. Samma känsla återkommer då och då och är fortfarande obehagligt svindlande.

"Vi vet alla vad ensamhet är - för att vi alla har upplevt den - men det är oerhört svårt att ge den en någorlunda exakt definition, så att vi tydligt kan uttrycka just det vi känt... Mycket tyder också på att ensamheten tilltar i den moderna och postmoderna världen, men fenomenet är svårt att mäta... Ensamheten är inte bara smärtsam utan också pinsam. Ensamhet är en skam. För att undgå skammen är det avgörande att man ger ett intryck av att ha ett blomstrande socialt liv, hur ensam man än kan känna sig. Trots att ensamheten är ett allmänmänskligt tillstånd är den som lider av ensamheten - den som inte kan få till stånd tillräckligt många sociala placebon - en förlorare." 2.

När jag i början försökte ringa in mitt arbete och vad det var jag ville komma åt, var ensamheten väldigt central. Min egen upplevelse av den känslan, och det sorgliga i det. Under arbetets gång har begreppet delat på sig, vuxit och väckt massa frågor. Ensamheten har fått bli ett samlingsbegrepp för många saker. Saker som i slutändan kan skapa en känsla av ensamhet: Att längta efter något man inte ser eller inte ens vet om man tror på egentligen, enorma prestationskrav, saknad, förväntningar som inte uppfylls, att inte kunna kommunicera, att inte hitta vart man hör hemma, att människor krockar i sin strävan efter lycka och framgång.

Det har kommit att handla om att inte kunna mötas, på riktigt, fast man är alldeles alldeles nära. Kanske är det bara en trädgårdshäck mellan eller så sitter man vid samma matbord. Vad beror det på? Varför är det så svårt?

3

Världen utanför

I många av mina tidigare arbeten återkommer samma personer om och om igen, dock i olika skepnader. Jag känner att jag inte är klar med dem, att de behöver vändas och vridas på igen. Jag vill fortsätta fråga vilka de är, vart de kommer ifrån, vad de har för relation till varandra och sin omgivning.

Jag vill försöka att förstå om dessa människor också kan finnas någonstans utanför mitt huvud. Finns det ett sammanhang för dem i samhället i stort? Finns det någon där de kan tala med?

Detalj från broderiet *Sommar på Hallerna*, 2006

En del av arbetet har därför varit att söka efter litteratur eller annat material som behandlar dessa ämnen. Jag har upptäckt att mina huvudpersoner, som är hopkok av erfarenheter på riktigt, mina största rädslor och en hel del fiktion, finns på mängder med ställen. De dyker upp som moderna fenomen, i nyhetsprogram, i forskningsrapporter, som huvudpersoner i romaner, i samtal på P1.

Jag hittat mycket mer litteratur än jag hade föreställt mig. Både fiktion och fakta. För de vilsna, ensamma människorna i min värld, de som försöker att nå varandra men bara inte vet hur, är i högsta grad en del av det moderna samhället. "...det individuella samhället, ett uttryck vissa forskare använt för att beskriva ett tillstånd där våra band till varandra försvagats, arbetslivet förändrats och det allmänna har mist sin roll. Familjen krackelerar, hävdas det. Vi misstror kollektiv och övergripande strukturer. Tidigare självklara gemenskaper är upplösta." 3.

Böckerna har varit som samtalspartners under arbetet, satt ord på saker som jag just då har haft i händerna. Citaten i rapporten är hämtade ur några av de här böckerna.

4

"Jag vill inte laga, tänkte pappan. Jag vill inte plocka sjögräs... Jag vill bygga stora, starka saker, jag vill så hemskt mycket, och så gärna – men jag vet inte... det är så hemskt svårt att vara pappa!" 4.

Pappan

Idé

Jag vill i det här projektet undersöka hur jag kan arbeta med broderiet ute i rummet. På det sättet utmana mig själv och komma bort från den begränsande platta väggytan. På vilka sätt kan jag använda mig av rummet? Vad tillför det rumsliga till mitt arbete? Hur förhåller jag mig till de olika rummen arbetet kommer att visas i, på examinationen och i utställningslokalen? Hur mycket eller hur lite krävs för att objekten ska hålla samman och bilda en helhet?

Mitt arbete kretsar kring hemmet och jag vill understryka det genom att arbeta med befintliga ting från en hemmiljö, de blir till mitt ritblock.

Jag tänker mig arbetet som ett pussel. Det har börjat i en ände och jag arbetar vidare steg för steg. Objekten blir till pusselbitar och den stora utmaningen blir att i slutändan bygga samman dem till en fungerande helhet.

Ljuset blir helt naturligt något jag måste ta ställning till när jag använder mig av lampskärmar och jag har beslutat att inte arbeta med det under den här perioden. Broderierna ändrar utseende när de blir belysta, på ett sätt som jag inte tycker om.

Istället tänker jag att frånvaron av ljus, i något som egentligen ska lysa, kan bli till en del av arbetet och att ljuset istället kan komma någon annanstans i från.

”Ensamheten betyder inte alltid att man är fysiskt helt ensam, det finns en vuxen i närheten men den vuxne har inte tid. Vi tycker att klyftan mellan barnet och en vuxen som orkar finnas där på barnets villkor blir större och det är något som vi oroas över.”⁵

BRIS

Arbetet

Affischen

Som en början kändes det viktigt att konkret ha området, som blivit till en slags scenografi, framför mig. Jag tillbringade en helg i orten där jag är uppvuxen, vandrade runt bland villorna och fotade. Men fotografiet var inte rätt sätt att börja på. Istället började jag rita ett hus, medan jag satt på en lektion och lyssnade på någon utläggning. Jag ritade ett hus till och ett hus till, tills pappret tog slut. Jag ville verkligen se vart det kunde ta vägen och tejpad på ett nytt papper. Husen fortsatte gatan ut och sedan vidare, gata för gata. Som en lek: de som bor här har ett växthus, deras grannar har glasat in sin altan så de kan ha kräftska fast det regnar och de där borta är den enda familjen i området som har en pool. På somrarna är alla deras vänner och det står alltid ett gäng med barn och kikar in över häcken.

Teckningarna

Jag samlar in bilder från Google, allt som kan vara av intresse. En mammas ben, ett skägg, händer som håller i en kaffekopp, en

pojke med en katt. De ligger i en speciell mapp på datorn och jag kan bläddra igenom dem, plocka detaljer och pussla ihop.

pojke med katt

8

I mina bilder är människorna som de är. Mitt i vardagen. Spelar kula, fikar, tvättar bilen, spyr, eller bara är rakt upp och ner. Hur mycket måste man berätta i den enskilda bilden för att förtydliga innehållet? Kan människorna där mitt i sin vardag berätta tillräckligt bra? Eller krävs det att jag klipper bort munnen, hugger av dem armarna eller gör stora svarta grova stygn tvärs över ansiktet?

Broderierna

Jag har valt att brodera mina bilder. Jag tycker om hur mycket tid och omsorg varje bild får när man broderar den. Att den får följa med dag efter dag, ibland veckor eller om tiden tillåter kanske månader. Att en liten ruta fylld med gula stygn kan vara en dag, timmar av koncentration. Samtidigt kan tiden vara oerhört frustrerande, att stygnen kräver den tid de kräver. Man kan inte ta någon genväg.

Min tanke med att använda broderimaskinen var framför allt att jag skulle kunna använda den på de stora ytorna och på så sätt komma upp i format. Jag ville kombinera maskinen med handen, för att maskinstygnen i sig själva enligt mig blir allt för platta.

Men under arbetets gång och ju mer jag har arbetat med maskinens olika stygn har jag hittat ett sätt där maskinstygnen kommer till sin rätt. Där de inte längre bara används på grund av tiden utan faktiskt blir bättre på just de ytorna. Till exempel har jag med maskinen broderat hår och skägg.

Flickan, blyertsteckning

9

Pappan,
handbroderi,
maskinbroderi
och vattenfärg

10

Objekten

Mitt material hittar jag till största del på olika loppisar. Det är den bästa källan, folks avlagda saker.

Flickan, handbroderi, silikon och vattenfärg

Det blir till en viktig del i processen, att strosa runt bland dessa miljoner ting. Plocka upp en sak som på något vis skulle kunna tillhöra min värld, undersöka den, fundera, lägga tillbaka. Gå vidare till tygavdelningen, rota i lådorna, hitta de mest undagömda hörnen med knappar och fingerborgar. Mitt arbete har börjat där, med sakerna jag har med mig därifrån. Lampskärmarna har jag valt dels som en symbol för hemtrevligheten, men också av rent praktiska skäl: Det är en stor uppspänd textil yta. Man kan hitta dem billigt på loppis. Det finns många olika material, storlekar, färger och former på skärmarna och på lampfötterna.

Jag ville använda lampskärmar från olika tidsperioder, så att mitt arbete inte skulle bli allt för daterat. Men jag har insett att de lampskärmar som tillverkats på senare tid helt och hållet är i plast och därför inte går att arbeta med.

Silikonet

På en del av broderierna har jag arbetat med silikon på vissa detaljer. Silikonet är glansigt och geggigt och det blir något helt annat än den fint broderade ytan. Jag tycker om den kontrasten. Jag tycker också om tanken på att en yta jag tillbringat en eller flera dagar med

11

att brodera blir övertäckt med vanligt kletigt byggsilikon. Broderandet och vart det för mig i tanken blir lika viktigt som resultatet.

Rummet

Att hitta ett sätt att arbeta med broderierna ute i rummet är en viktig ingång i mitt examensarbete.

Pojken, handbroderi på stolsdyna.

Jag ser presentationen och hur jag bygger upp installationen som en viktig del av arbetet. Det är ett sätt att utmana mig själv och en möjlighet jag vill undersöka. Det är intressant med de två olika rummen arbetet kommer presenteras i. Först det stora rummet på examinationen där jag kan breda ut mig hur mycket jag vill. Sedan Epidemin där det istället kommer att bli trångt. Båda utrymmena är svåra på sitt sätt.

Hur binder jag samman de olika objekten i rummet? Jag har varit inne på många olika spår. Min första tanke var att jag på något sätt ville göra teckningen på området till en matta. Jag undersökte på vilka olika sätt jag skulle kunna tillverka en matta, men kom fram till att det skulle bli ett alltför stort projekt för de här tio veckorna. Jag har i stället letat efter andra lösningar och tittat på många olika material. Den rutiga vaxduken blir en fin länk till texten, där mamman sitter och suckar vid köksborden. Det blir ännu en ingång till hemmet och trevligheten samt att den samtalar med den rutiga stolsdynan som är en del av arbetet.

"Som att sitta på ett tåg, man har hittat rätt kupé, rätt plats, men tåget åker aldrig! Ändå ser man världen rusa förbi på bägge sidor. Ändå kommer man ingenstans. Det finns en jättelängtan (efter nåtannat), en jätteväntan (på detta nåtannat). Hon förstår att det är nåt hon måste göra för att komma loss, men hon vet inte vad. Är det nåt som måste sägas, eller är det en ordlös handling? Är det en tanke (eller två, tre, fyratusenmiljoner) som måste ändra riktning inne i huvudet? Hur får man tankar att bryta sig ut? Hon rör man sig mot något som inte syns?"⁶.

Mamman

Grillen

Grillen har varit med i tidigare arbeten. Klotgrillen som står på varje uteplats, färdig att samla den lyckliga familjen så fort solen visar sig.

Med broderimaskinen har man möjlighet att göra olika texturer, till exempel tegel eller ränder. Jag ville arbeta mer med det och broderade upp några av husen från bostadsområdet.

Den vita färgen

Jag ville använda en färg som ett sätt att binda samman bilderna. Den vita färgen återkommer på de flesta objekt och är en mängd olika saker. En tårta, kräks, leksaker, en pöl. Jag tänker att alla människorna bär på samma saker, men det tar sig olika uttryck.

Det vita blir till en icke-färg, som skulle kunna vara en mängd andra färger, man får själv fylla i. På en del av dem är det vita gjort av silikon på andra är det broderat.

Den vita färgen är intressant. Det är en färg fast samtidigt är det inte det och symboliskt är den väldigt motsägelsefull. Här i väst symbolerar det vita renhet och oskuld medan det i Asien är sorgens och begravningens färg.

Nuläget: 2007-04-17

Två veckor kvar till examinationen. Alla broderier är klara. Lamporna, stolen och grillen trängs på min lilla arbetsplats. Det är fortfarande några saker som saknas, en lampfot till mormorn, lite tekniska detaljer till grillen och några meter vaxduk. Saker som egentligen bara måste införskaffas men som jag skjuter framför mig dag efter dag.

Jag har inte bestämt hur jag ska göra med affischen ännu. Ska den vara med i presentationen eller inte. Inramad? Monterad på cellplast? På väggen, från taket? Vill att den ska vara med, men inte som en del av installationen utan mer som en ingång eller en scenografi. Får se hur och om jag löser det.

Det ultimata vore att få komma in i rummet nu, få vara där och testa. Få tid att flytta runt med sakerna. Förhoppningsvis finns det en del tid i nästa vecka. Jag har varit i rummet, funderat och skissat. Kanske vore det klokt att även bygga en liten modell. Rummet känns fortfarande väldigt abstrakt även om jag har det i tanken hela tiden. Jag tror att jag måste komma in där med sakerna för att komma vidare.

Flickan, handbroderi, silikon och vattenfärg.

Avslutande reflektion

Det narrativa är viktigt i mitt arbete, att kommunicera med dem runt om kring mig. På samma sätt är det viktigt för mig att få ta del av andras berättelser.

Jag har i mitt arbete undersökt hur jag kan berätta i det lilla. Hur små tilläggen och nyansskillnaderna kan vara för att betraktaren ska ta sig bakom den putsade fasaden. Det är lättare att berätta med stora gester, hugga av armar och dränka människorna med tjocka lager kletig silikon. Jag har velat berätta utan det, mera som viskningar och en aning om att allt inte är som det ska. För i min värld ser det mesta bra ut utanpå. Det är när man väl kommer bakom som man ser allt det vilsna, ensamma och sorgligt tysta.

Arbetet med rumsligheten har varit viktigt, som ett sätt att förstärka innehållet. Människorna står på avstånd, på varsin ö, utan att se eller lyssna på varandra. Jag har genom att arbeta på redan befintliga ting fått fler element att berätta med. Lampornas sladdar är inte ikopplade, de är trasiga, hopvirade

eller avslitna.

Genom att samla de personer och ting som förekommit i mina tidigare arbeten har jag försökt att få svar på mina funderingar kring vad det är att vara människa. Försökt förstå vilka de är, dessa ensamma och vilsna varelser som inte kan nå varandra hur mycket de än försöker. Som en del av mitt arbete ville jag se om dessa människor också fanns utanför mig. Jag hittade dem, i verkligheten och i andras fiktiva världar. Samtidigt som jag reste med handen in i broderiet blev det också en resa in i mig genom andra. Några egentliga svar på mina frågor har jag inte hittat, i stället än mer frågor och nya möjligheter att finna svar.

Många av mina frågor och funderingar bottnar i en kritik mot det moderna samhället, där individen ses som det allra viktigaste. Där människor går vilse i allt det likriktade och effektiva. Människor bor på rad men ser inte varandra. Familjer sätter sig ner och äter middag tillsammans varje kväll men hör inte vad de andra säger. Det gör mig livrädd. För vare sig jag vill det eller inte är den här världen också en del av mig.

16

Bilddokumentation

17

18

19

20

21

22

23

Fotnoter

1. Anna Jörgensdotter, *Änglarnas syster*. Albert Bonniers Förlag, 2005
2. Lars Fr H Svendsen, film i filosofi vid Bergens universitet, ur en artikel i SvD den 9/12 2006
3. Maria Karlsson och Sharon Rider, *Den moderna ensamheten*, 2006
4. Tove Jansson, *Pappan och havet*. Rabén & Sjögren, 1965
5. Göran Harnesk, Bris generalsekreterare, Sveriges Radio, onsdag den 15/2 2006
6. Anna Jörgensdotter, *Pappa Pralin*. Albert Bonniers Förlag, 2002

Källor

Blom, Maria. (2004) Filmen *Masjävlar*

Jansson, Tove. (1965) *Pappan och havet*, Rabén & Sjögren

Jörgensdotter, Anna. (2002) *Pappa Pralin*, Albert Bonniers Förlag

Jörgensdotter, Anna. (2005) *Änglarnas syster*, Albert Bonniers Förlag

Karlsson, Maria & Rider, Sharon (Red.) (2006) *Den moderna ensamheten*, Symposium

Knoll, Thomas & Witt, Ann-Katrin (Red.) (2005) *Ensamma tillsammans*, Studentlitteratur

Pirinen, Joakim. (1993) *Familjen Bra och andra relationer*, Bakhåll och Tago förlag

Ramhöj, Nils. (2006) *Bilder av en far*, Starfalk

Svendsen, Lars Fr H. *Vår tids rädsla för ensamhet*, SvD 2006-12-09

Sveriges Radio, P1

Unge, Mirja. (2007) *Brorsan är mätt*, Norstedts Förlag

